

ՄԵՆԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարվանը
6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ. 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакция „Мшакъ“
Сергиевская ул., № 5.
Tiflis, Rëdaction „Mschak“
Խմբագրատան ա է լ է Ֆ օ ն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կիրակի և տոն օրերէն).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի ա է լ է Ֆ օ ն № 67.

Շարաթ, փետրվարի 19-ին
ՆՈՐՈԳ ԶԱՆԳՈՒՑԵԱԼ
Օր. Թ.Ա.ՄԱՐ Ա.Ի.ԵՏԻՍԵԱՆ
ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ
Ճանձան քառասունեակին, վանքի առջև կեղծելու հր կատարվի պատարագ, որից
յետոյ հոգեհանգիստ, նոյն կեղծելու բախում, իր ստեղծական գամբարանում:
Պատարագի սկիզբը 10¹, ժամին, իսկ հոգեհանգիստինը 12 ժամին կատարվայ:
167. 1-1

Երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ ամսին 16-ին վախճանվեց
ԱԼԷԲՍԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՅՐ,
որի մասին ցարդ սրտի յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեա-
լի կըբայր Աստուածատուր Կարապետեան իր ամուսնով և որդիներանցով, կըբոր-
որդի Թէոդորոս Յարութիւնեան իր մօր և ամուսնու հետ, հարսանքը՝ Թագուհի
Յակոբեանն իր որդիներանցով և Հռիփսիմէ Յարութիւնեան իսՊԱՏՐԵԱՆՅԵՐԷ:
Ամբիթքն այսօր, շարաթ, երեկոյան 6¹, ժամին: Մարմնի յուղարկուողութիւնը
վաղը կիրակի, ամսին 20-ին զէկի ա. Նշան կեղծելին հանգուցեալի ընկալանից
(Պատկերիչ փողոց № 13) առաւօտեան 10 ժամին Թագուհը Խօշիվանքի գերեզ-
մանատանը: 165. 1-1

Թատրոն „ՄՈՒԼԷՆ-ԷԼԵԻՏՐԻԿ“
Ա. Չ. Գ. Շուկերտի կըբարական կայարանի հրդեհը ոչ մի յարակցութիւն չունի
մեր թատրոնի գործունէութեան հետ, որի համար և, ի հերքումն տարածված լու-
բերի, սրանով յայտնում ենք ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ թատրոնը առաջվայ
պէս շարունակում է գործել:
Վ.Ա.Գ.ՈՒԹԻԿԻՆ
Այսօր և վաղը, վերջին անգամ, կը ցուցադրվին
«ԿԵԱՆՔԻ ԺՈՐՈՐ» և «ՍՊԻՏԱԿ ԱՏՐՈՒԿՆԵՐ» պատկերները
5 բաժանմունքից (1000 մէտրից աւելի երկար): Երեկոյան ժամը 8-ից յետոյ,
միայն չափաւանդի համար: Երեկոյան և աշակերտ-աշակերտուհիներին թոյլա-
տրվում է միայն մինչև երեկոյան ժամը 8-ը:
171. 1-1

ԱՅՍՕՐ, ԾԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՎԱՐԻ 19-ԻՆ 1911 Ք.
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳԵՂԷԻՄՆԵՐՈՒՄ
Յօգուտ Զրի և Էժմանգիկն ճառարանների և Թէյարանների Ընկերութեան
Թ Ի Ֆ Ի Ս Ո Ւ Մ
Կ ը կ ա յ ա ն ա յ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՐԵՎՈՅԹ
ՎԻՃԱԿԱՍԱԳ-ԱԼԼԵԳՐԻ, ՊՏԻ-ԵՎՕ, ՊՕՍ, ԾԱՂԻԿՆԵՐ, ԿՕՆՖԵՏՏԻ
Պ Ա Ր Ե Ր
Միջարարներում, պարերի ժամանակ
ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ-ՄԻՆԻԱՏԻՐՆԵՐ
ԵՐԳԵՐՈՎ և ՊԱՐԵՐՈՎ
1) Գնչուների կումը, 2) Խրճիթ, 3) Իգիթա, 4) Գիշերը վեներականում:
Ա Պ Օ Թ Է Օ Ձ „ՓԵՏՐՎԱՐԻ 19-Ը“
Ա. Մայիզիլի ոտանաւորներից կարտասանէ Ա. Ս. Լարսկին
ՍԿԻՉԱՐ ԵՐԵՎՈՅԵԱՆ ԺԱՐԸ ՃԻՇԿ ԹՎ.ՆԻՆ
Պարոզները հազած պիտի ունենան զինարարականները սովորական հազուատ, քաղաքացի-
ները անպայման ֆրակ կամ սիւրտուկ:
Տոմսակի գինը 2 ռ. 20 կ.
Ուսանողները՝ համազգեանով՝ մուտքի համար վճարում են 1 ռ. 10 կ.: Տոմսակները վա-
ղըբօք կարելի է ստանալ Բիլիբերի կանուխում և Լօտի կոնդիտորական, իսկ երեկոյան
օրը՝ մուտքի մօտ:
(Կ.Ի.Գ.) առ. 145. 3-3

Փետրվարի 14-ից Միւս 26-ի **Մարտի 14-ը** ա. ք.

Ս Ի Ր **Մ Ի Ր**
ձեռք բերել է ժամն գնով, հա-
նաշուտութիւնից յե-
Ս Ե Ի Ե Ի
Կ Օ Շ Կ Ե Ղ Է Ն
Փիլիման գր-
18

Ս Ի Ր **Մ Ի Ր**
մարեա թէ ձրի, խանութի
տոյ գանազան տեսակ
ԳՈՒՆԱԻՈՐ
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿ
յուսիսն ունի
75 ռից

Ա. Ս.
„Գ Ի Ր, Գ Ի Գ Օ Վ Ա“
(Կ.Ի.Գ.) առ. Գ Վ Օ Ր Գ Օ Վ յ ա փ ո ղ ո ց, № 3. 150. 3-2

Ա. Ռ. Ա. Ջ. Ի. Ն. Ե. Ր. Կ. Ո. Ի.
ՏԵՍ 3-ՐԴ ԵՐԵՍ

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԺԻՐԱՐԴՈՎ ԵԱՆ ՄԱՆՈՒՑԱԿՏՈՒՐԱՅԻ
Գ Ի Լ Լ Է Ե Ի Գ Ի Տ Ր Ի Ի Ի
ՄՐԱՆՈՎ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է, ՈՐ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 21-ԻՆ
ԱՅՅՎԵԼՈՒ Է ԻՐ ՆՈՐ ԽԱՆՈՒԹՐ
„Ժ Ի Ր Ա Ր Դ Օ Վ“
անունով Դոբրոգովեան փողոցի վրա, Վրաց ազնուականների շինութեան մէջ
ԽԱՆՈՒԹՐ ԿՈՒՆԵՐԱՅ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՆՈՐՈՅՐՆԵՐ
Ս Ե Փ Ն Կ Ե Ն Փ Ա Բ Ր Ի Կ Ե Յ Ի Յ
Քարեկային պրէյնկուրանտով,
ՆՈՅՆՊԷՍ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ:

ՆՈՅՆ ՏԵՍԱԻ „ՏԱՐԱՉ“ փետրվարի 19-ին, պատշաճ պատկերներով և
Թատրոն ու կրթչուութիւն ընդարձակ բաժնով
ԱՅՍ ՆԵՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՐԺԷ ՄԵԿ ՐՈՒՐԻ
Նարեանկիւմ է «ԱՂԻԻԻԻ», «ԱՌՂՁԱՊԱՆԻ», «ՏԱՐԱՉ» բաժանորդագրութիւնը՝ առ-
բեկան բոլոր յաւելուածներով և պրէյնկուրով 10 ռ., դարձողական աշակերտի հասցեով
5 ռ., արտաստանան 18 ռ.: Հասցեն՝ ТИФЛИСЪ, редакция „ТАРАЗЪ“ 30. 1-1

Нужны районные **ПРЕДСТАВИТЕЛИ** со средствами для распро-
отвѣственные странения на
выгодныхъ условияхъ новой марки настоящего французскаго шампанскаго, импортирема-
го исключительно въ бутылкахъ. Предложенія съ указаніемъ референцій адресовать:
ВАРШАВА, ПЕРУСАЛИМСКАЯ АЛЛЕЯ 12, В. РАМУЛЬТУ.
(Կ. Ի. Գ.) առ. 151. 2-2

ՅԵՐԵՒԱՆ ԳԱՂԱԳՈՒՄ
ԹԱՏՐՈՆ Ե. Բ. ՋԱՆՓՈԼԱԿԵԱՆԻ
Երեանի նախկին սկուլերի շինութիւնը, հիմնական վերաշինութեամբ, յարմարեցված
է յատկապէս թատրոնի համար: Առանձին պատուէրով բերված է բոլորովին նոր, շքեղ
զինարարութեան կան բուտաֆոր, բէկիլիտա և ամեն յարմարութիւններ:
Գ. պ. սիրտները կարող են գնել:
(Կ. Ի. Գ.) առ. 1404. 15-15

ՀՆԻԼԱԲԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Վաղը, կիրակի, փետրվարի 20-ին
ժողովրդական Համալսարանի Հայկական
Սեկցիայի նախաձեռնութեամբ կը կայանայ
հայերէն
ԴԱՍԱԹՕՍՈՒԹԻՒՆ
Գիւղացիների ճորտութեանց պարավեր-
50-ամեակի ստիճով:
Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին:
Մուտքը 5 կոպէկ: Տոմսակները կը վաճառ-
վին թատրոնում:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Առաջին խորհուրդը խնդրում է պ. պ.
անդամներին ներկայ լինել ուրբաթ, փետր-
վարի 25-ին, երեկոյան ժամը 9-ին կայա-
նալիք
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԺՈՂՈՎԱՆ
Ջրաղմուկի ատարակներն են.
1) Առաջին կանդիդատների ընտրու-
թիւն 1911 թ. համար:
2) Կանդիդատ ներկայացված անձերի
քուէարկութիւն:

ՄԵՆ ԱԿՑԻ ՅԻՄՆԱՄԵԱԿ
Այսօր լրանում է յիսնամեակը պատ-
մական այն հոյակապ ակտի, պատմա-
կան այն մեծ քայլի, որ կատարեց Ալէք-
սանդր II Կայսրը 1861 թ. փետրվարի
19-ին հրատարակելով ճորտութեան շրմ-
շումը աւետոյ հրովարտակը:
Այդ մեծ ակտը մի արմատական յե-
ղաշրջումն առաջացրեց Ռուսաստանի
ամբողջ կեանքի մէջ: Նա ազատեց ճոր-
տութիւնից, ստրկութիւնից 23,000,000
ստրուկ ժողովուրդ. նա վերադարձրեց
այդ 23,000,000 ժողովուրդին մարդկա-
յին գոյութեան տարրական իրաւունք-
ները, որ նա վայելում էր առաջ և ու-
րեցիցիզմը կը անարդարութեամբ՝
ուժեղների ձեռքով ամբողջ 200 տարի
եւ այդ ակտով Ալէքսանդր II Կայս-
րը—որ իրաւամբ ստացել է Ազատարար
մականունը, ոչ թէ պատերազմական
փառաւոր զործորութիւնների համար,
որոնք նոյնպէս տեղի են ունեցել նրա
թագաւորութեան օրով, այլ իր մար-

դասիրական, ազատարար գործերի, բե-
ֆորմների և ձեռուներին համար—այդ
ակտով, ասում ենք, հիմն դրեց մեծ
և լայնածաւալ Ռուսաստանի անտեսա-
կան, բարոյական, մտաւոր և հոգեւոր
վերածնութեան, որովհետեւ այդ ակտով
նա հրատարակեց ուսու ժողովրդի հա-
մար «ազատ աշխատանք», սակայն
«խաշակութիւնը կըբող, ուղղախառ ժողո-
վուրդը, և կոչիք մեզ հետ միասին
Աստուծու օրհնութիւնը քաղաւ աշխա-
տանքի վրա»:
Անհամար և անթիւ են այն բարե-
բար և կարեւոր հետեւանքները, որոնք
անխուսափելիորէն պէտք է բերէին
Ռուսաստանի համար այդ մեծ ակտից-
եւ, արդարեւ, այդ ակտը, այն է՝ ճոր-
տութեան ջնջումը և 23,000,000 ստրուկ
ժողովրդին մարդկային իրաւունքներ
պարգևելը, բերեց իր նեղ ազատագրա-
կան շատ կարեւոր փոփոխութիւններ
կեանքի մէջ: Եւ որքան էլ մուխ և
խաւար տարրերը, դեռ շատ հզօր, ա-
մեն շնորհ գործ դրեցին, ամեն ձիգ

թափեցին կանգնեցնել ազատագրական
շարժումների հոսանքը, բայց լոյսի
հզօր հոսանքը, որ մի անգամ կեանքի
էր կանչվել և սկսել էր փայլել, չէր
կարող այլ կաճանալ:
Եւ ամբողջ աշխարհը ակնատես է
լինում, թէ ինչպէս զիւղացիական բե-
ֆորմին հետեւում է զատաստա-
նական բեֆորման, որ ստեղծում է
Ռուսաստանում մինչև այդ անչափ
զգտատանան ամենքի համար, արդար
և հաւասար ամենքի համար», այսպ
զայն են քաղաքային և զէմտովային
իւրաւարութիւնները, և հասարակու-
թիւնը կոչվում է մասնակցելու տեղա-
կան գործերի և կարիքների մատակա-
րարութեան գործին: Հիմք է գրվում
ժողովրդական պարզիցն, և լայնածաւալ
Ռուսաստանը ծածկվում է ժողովրդա-
կան, աշխարհիկ գարոնցների ցանցով,
ժողովրդական առողջապահութիւնն ևս
իր վրա է հրաւիրում կառավարութեան
և հասարակական հաստատութիւնների
ուղարկութիւնը, կառուցվում են ճա-

Կը հարորդում են, որ թիւրքերի և Կրեմնիայի բանակցութիւնները Բաղդադի երկաթուղաւոր մասին աշտուղութեամբ ստացն են գնում: Մի քանի օր յետոյ կը կապվի համաձայնութիւն: Թիւրքերի բանակցութիւնները և սկսել Անգլիայի հետ Բաղդադ-Պարսից-ժոյց մասին:

ՌՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒՋՄԱՌՆԻՔՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Կործ.)

16 փետրվարի

Պետերբուրգ. — Փողովորդական լուսաւորութեան միջնադար անկարգութիւններին համար Մոսկովայի համալսարանից արձակեց 370, Վարշաւայի համալսարանից 92 և Իւրիւնի համալսարանից 28 ուսանողներին:

Կիլի. — Համալսարանում, կանանց բարձր դասընթացներում, առևտրական և բժշկական ինստիտուտներում պարապմունքներն ընթանում են կանոնաւոր: Պոլտեխնիկումում ընդլիճում է յետոյ պարապմունքները վերաբերում Անտիպիւրների թիւր քել է: Կարգը լիակատար է. ուստիկանութիւնը հսկում է:

Պետերբուրգ. — Պոլտեխնիկումի և լեռնային ինստիտուտների ուսանողական ձեռնարկական միութիւնները մի հետադրով միացան ագնուականութեան համագումարին շնորհակալութիւն յայտնեցին մօրալ աջակցութեան համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՃՈՐՏԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՌՈՒՍԱՍԱՆՈՒՄ Այսօր լրանում է Ռուսաստանի գիւղացիների ձորտուծի վերանորոգումը 50-ամակը: Այդ անարդար, բոլոր համար վնասակար, ստորացուցիչ և անբարոյականացնող դրութիւնը վերացնելու համար հասարակութեան մէջ առաջին անգամ ձայն բարձրացրեց ռուս մամուլը և նրա անտի-շակառ ու բեղմնավոր մասնակցութեամբ գրեթէ 100 տարի յետոյ վերացաւ այդ ինստիտուտը, անասնի ուրախութիւն պատճառով բոլոր առաջադիմականներին և բացիվ հասարակական յետագայ զարգացման նոր պերպիւրիները: Հասարակական միտքը և նրա արտայայտիչ մամուլը ձորտուծի ընդհանր տարի համար գործարկեց ներուական ջանքեր, տուեց իր մարտիւններին՝ սկսած Ալեքսանդր Բաղդադից ու Նովիկովից մինչև հռչակաւոր Կրեմնիս 4. Բեղիկի և հրապարակախօս Ն. Չերնիշովիկին Անս ինչն այսօրվայ յօրեկանը մեծ սուն է հասարակական մտքի

համար և առնաւայեց, որ նա վերջ է վերջը կը յաղթէ և ձորտուծի կրակաւորութեան միջնադարի հետ հաշուարկում են մեր ներքին կեանքի մէջ, և առաւել, որ նա, հասարակական միտքը, այժմ ունի իր ձեռքին մի գործի գործն ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը: Այդ հաստատվեց որդուծում ենք այսօրվայ մեծ սունը, կրակաւորութեամբ յիշելով նախկին գործիչների անունները և որդուծելով նրանց գործը շարունակողների զարուստը:

ձորտուծի կրակաւորութեան իրաւունքը, ինչպէս հասարակական կեանքի մասին մի խոշոր պատմական երևոյթ, երկու չէ եկել միջնադարից ձուլված կազմ ու պարտաւոր կազմալուծում, այլ ստեղծվել է հետզհետէ, անցնելով մի քանի շրջաններ: Նա հասաւ իր հասունութեանը, Եփայլին—եթէ այդ աշխարհիկ երևոյթի մասին կարելի է գործարկել այս փոքրը—XVIII դարի երկրորդ կեսին, եկաւ Երեսնամյա Ռ-ի օրով, և այդ ժամանակից ցոյց տալով իր անկասկածաբար վերացումը միայն 1861 թ-ի փետրվարի 19-ի հրովարտակով, որը ժողովրդին յայտնի եղաւ մարտի 5-ին, երբ նա կարգաւորեց բոլոր եկեղեցիներում:

ձորտուծի կրակաւորութեան այն ձևով, որ նա գոյութիւն ունէր Ռուսաստանում, իսկապէս Մոսկովայի իշխանութեան-թագաւորութեան արտագրութիւնն է և այստեղից նա տարածվեց երկրի այլ մասերում, երբ այդ տեղերը տարածվեց Մոսկովայի իշխանութեանը Ուստորային, ոչ Կովկասը չին ունեցել իրանց պատմական կեանքում ձորտուծի ձևով, այլ ստացել են իրեն փոսանգրութիւնը: Նուսանված երկիրների միայն Միբերը ազատ մնաց այդ ստեղծից: Մոսկովայի իշխանութեան և ապա թագաւորութեան մէջ հողը նկատվում էր որդէի գանձակալի սեփականութիւնը: հպատակները—այստեղ ղեռ չը կար գառակարգային (СОСЛОВНЫ) բաժանումներ—միայն կարող էին օգտվել հողով, որոնք այդ հողը ստանում էին իբրև վարձատրութիւն իրանց մատուցած անձնական ծառայութեան գահին և կրչվում էին «ծառայող մարդիկ», որոնք մշակում էին հողը «տուրք» տալով սեփականատիրոջը: Երբեմն իշխանը կամ թագաւորը հող էր տալիս վանքերին և եկեղեցիներին իբրև սեփականութիւն «հողու փրկութեան համար»: Թէ արքունի հողերը, թէ ծառայող մարդկանց ու եկեղեցիների հողերը մշակում էին ազատ կազմաւորութիւնը, որոնք կրում էին «քրիստոնիսայ»—КРЕСТЬЯНИНЬ—անունը, երբ քրիստոնէս էին երկրագործութեամբ:

Հասկանալի է, որ ժամանակով այդ ազատ կազմաւորները տեսնական կախման մէջ պիտի ընկնէին հողատիրից, իբրև, հողի մշակողը շատ ժամանակ չունէր լծկան անասուններ, սեբրման, սպրուտի պաշար

մինչև նոր հուշը և այս բոլորը նա սովորաբար ստանում էր հողատիրից, ու հարկէ կապուել Գիի վրա աւելացնելով առանձին վարձը: Համարում էր կապուել ժամանակը, բայց մեր ազատ կազմաւորութեան չէր կարողանում օգտվել իր ազատութիւնից և մնում նստած իր կապուել վրա, «կապուել էր» նրան: Եւ XVI դարի կեսում ազատ կազմաւորութեանը տեղի էր ունենում մենք տեսնում ենք կապուել իր մշակում հողին: Այդ բանին նպաստում էր և մի ուրիշ հանգամանք պետական հարկատուութեան սխառնումը: Յոյժ էր ժամանակի պիտուութիւնը և նրան ձեռնառն չէր իրան հասանել տուրքը ստանալ ամեն մի առանձին անհատից գառու Նա կապեց կազմաւորութեանը—որոնք սովորաբար ապրում էին փոքրիկ գիւղերում—փոխադարձ պատասխանատուութեամբ (КРЮЖОМ ПОРУКА), մի հաստատութիւն, որ Ռուսաստանում գոյութիւն ունեցաւ մինչև XX դարի սկիզբը և մեղ մօտ Անգլիկանութեամբ շարունակվում է մինչև օրս՝ գիւղական հասարակութիւնների վերաբերեալ: Հասկանալի է, որ այդ պատասխանատուութիւնը պէտք է նոյնպէս կաշկանդէր կազմաւորութեանը ազատութիւնը. չէ որ նրա հետևանքով հարկը մնալով մի առաւմանակ հասարակութեան վրա՝ պիտի ծանրացնէր նրա բեռը: Եւ հասարակութիւնը արձակում էր իր անդամին, երբ կարող էր մշակել նրա հողը և ապա նրա բաժին հարկը: հակառակ դեպքում նա նշուում էր չէր բաժնակալում իր անդամից: Բացի դա կանոնաւոր այդ տեղափոխութիւնից կրցնում էր իր տուրքը մի մասը և նայու աջքով չէր նայում սեփականութեան վրա: Եւ XVI դարի երկրորդ կեսին կառավարութիւնը կանոնաւորեց հողի վրա նստած կազմաւորութեանը ազատութիւնը ճշուում է, արգելելով անանց թողնել իրանց կապուել մի այլ տեղ:

Տեսնական կախման դրութեան մէջ ընկած կազմաւորութեան երկու երբ էր մնում. նա կամ փախչում էր հողատիրից երեսնայ կամ անցնում էր, գաղթում ուրիշ հողատիրից պարտքը նախկին հողատիրից և ստանում նրանից գաղթեցնելու իրաւունքը: Փախուտը այդ ժամանակ սովորական երևոյթ էր. կապուտուն փախչում էր ծայրագաւառները, որտեղ այն ժամանակվայ թղթային կազմաւորութեանը չէր կարող արտայայտել իր պատիճը ուժը, և առաւել, որ ճկեց կառավարութեան այդ տեղերը մարդկանց մեծ կարիք էր գործի արտադրանքի մշակումը: Համար իր սանձանակները, կամ չէն դարձնելու նոր նուսանձակ երկիրները (Սիբեր): Ներքին գաղթականութիւնը մէկ հողատիրից կարուածքից դեպի միւսին՝ նոյնպէս տարածված երևոյթ էր («СВОЗЪ КРЕСТЬЯНЪ»), և երբեմն կազմաւորութեանը, կառարում էին այդ առանց հողատիրից համաձայնութեան, առաւել երբ նա ուժեղ չէր ներքին գաղթականութեան սովոր

առարում էին ամենամանրները և հասկանալի է, ըստ մեծի մասին դրանով աւելի վառարանացնում էին իրանց դրութիւնը, յաճախ կորցնելով ազատութեան վերջին նշոյլը և «սարուկ» դառնալով նոր հողատիր: իսկ «սարուկը», կոտորելով կազմաւորութեան, այն ժամանակվայ օրէնքով նկատվում էր որպէս իր. նա անտու ազատ էր հարկից: կառավարութեանը ձեռնառն չէր ի հարկէ գրկվել իր հարկատուներից. նա աշխատում էր կանոնաւորել ներքին գաղթը («СВОЗЪ»), որտեղ գրա միջոցը, որ տեսնական պատճառներով նա նշանակում է հուշագր յետոյ, աշխար սուրբ իրելով ածի ժամանակ (ЮРЬСВЪ ДЕНЬ, նոյնիմանակ 26-ին): Բացի դա՝ հրատարակվում են և մի շարք կանոններ, որոնց կատարելուց յետոյ միայն հարար էր այդ գաղթը: Երբ գիւղացի կազմաւորութեան փախուտը ստանում է համաձայնի բնոյթ, կառավարութիւնը, որպէսզի պաշտպանած լինի իր ծառայողների նկատմամբ, հրատարակում է մի օրէնք (1587 թ.), որի գօրութեամբ հողատեր կարող էր յետ ընել իր պարտականին, իսկ որպէսզի հարուստ հողատերը դեպ իրանց չը քաշն կառավարութեանը, զրկելով մանր հողատերին մշակող ձեռքերից, հրատարակվում է մի այլ օրէնք, որի գօրութեամբ կանոնաւորվում է գաղթը, ի հարկէ ի Մուս կապուտուի ազատութեան:

Մտաւորապէս ազատական դասի հորսնալը յետագայ ժամանակներում ի հարկէ աւելի ևս պիտի սանձանակէր կազմաւորութեանը: օրէնքը իսպառ արգելում է փախուտը, թղթարում է «սարուկ» գրքվելը և վերջապէս 1649 թ-ին գիւղացին նա ամբողջում է բոլորովին այն հողին, որտեղ նա ընակվում էր այդ ժամանակը: ընդէ, այդ օրէնքը դեռ կապուտուին ճանաչում էր որպէս ազատ մարդ, բայց դա ի հարկէ Ֆիկցիա էր: Պետականութեան հորսնալը և գուղրութեամբ հողատեր պաշտպաններին նշանակութեան մեծանալը էլ աւել նպաստեցին գիւղացիների ներգլխում Արտուական հողատերերը դեռ պարտաւոր էին անձնական ծառայութեամբ, և այդ ծառայութեան տեսակետից կառավարութիւնը նայու աջքով էր նայում նրանց հարստահարութիւնների վրա, անգամ հրատարակվում է օրէնք, որ արգելում էր, ժամանակիբ աշխատանքների սպանախրով, զանազան իշխանութեանը հողատիրի վրա: Հասկանալի է, որ գիւղացիները այս կամ այն կերպ պիտի բարձրացնէին իր մեց բողոքը ձայնը: նրանց մէջ սկսվում է նկատվել «բռնուտը», որոնք երբեմն, ինչպէս Ստեփան Բաղինի և Պուզաչով Եմելիանի զիկավարութեամբ, ստանում են սարսափելի բնուտուրութիւն: Ապաստանները գաղթում են Դոնի, Վոլգայի և Ուրալի ափերը, Միբեր և հաս

տատում այստեղ պատերազմական-երկրագործական-ձկնորսական բարբառան համայնքները (Պերլը միւս անգամ)

ՃՈՐՏԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՌՈՒՍԱՍԱՆՈՒՄ

Յայտն է, որ 1861 թ. ձորտուծի կրակաւորութեան վերացումից յետոյ, վրաստանում և առ հասարակ Անգլիկանութեամբ այդ աշտուղութեանը մէջ գործարկել սկսվեց 1864 թ-ից: վրաստանում այս նպրիկ իրականացման համար աշխատում էին մի շարք անձնատուրութիւններ, որոնք ժամանակակից խոշոր գէմբերիցն էին:

Թեւեղ գիւղացի մի քանիսի անունները Ամենագլխաւոր տեղի այդ կարգի գործիչների շրջանում գրաւում էր Դիմիտրի Վիկիանին: Նրանից դատ պակաս զեր չէին կառարում նաև Գիորգի Բաբարաիով-Մուսայի և Ռաոն Նիկ, Խոսէր Մամուջաչիլին: Միջայլէ Ռուսաստանի և այլը Դիմիտրի Վիկիանին այն ժամանակ վարում էր նախնազական արտուականութեան պարագլխի պաշտօնը և աղանականութեան կողմից ներկայացուցիչ էր գիւղացիների պատուիրման գործում: միջամանակ նա նշանակված էր գիւղացիութեան կենցաղի կանոնաւորման գործի թիֆլիսի կոմիտէի անդամ:

Գիորգի Բաբարաիով-Մուսայի Բաոնին ժամանակի փոխարքայի խորհրդի անդամ էր: Խոսէր Մամուջաչիլին անդամ էր այն մարմնի, որի պարտականութիւնն էր հրաւիրել խորհրդակցական նախնական փողով, թիֆլիսի գաւառի գիւղացիների գործի կանոնաւորման համար:

Բանաստեղծ Միկայել Թումանյանը կառավարչներից մէկն էր այն դիւանատան, որը վարում էր գիւղացիների գործի կանոնաւորումը Կովկասում:

Հանրագիտը այս պաշտօնը վարեց 1864 թ-ից մինչև իր մահը: Նա զբիւլ է բազմաթիւ ուսումնասիրութեանը ձորտուծի կրակաւորութեան և ընդհանրապէս գիւղացիների պատուիրութեան գործի նկատմամբ: Գրել է նաև իրականներ մասին: Թումանյանի աշխատութիւններից մի քանիսը տպվել են 1870 թ. Չխսեմովի հրատարակած ժողովածուի մէջ: որի վերնագիր է «Թիֆլիսի նահանգը»: Հանրագիտը տարաբազար բանաստեղծ էր և թարգմանում էր գլխաւորապէս ռուս բանաստեղծների աշխատանքները: նրա որդիներն են՝ «Hoboe Oboz»-ի խմբագիր Գիորգի Թումանյանը և վրաց հանրագիտը հրատարակիտա՝ «Կիլիկ» առաջադիմական թերթի խմբագիր Գիորգի Մէրէթիլի աճուսին Անտուսիս Թումանյան-Մերկելիէն, որը մինչև այսօր հրատարակում է վրաց մանկական հանդէս «Ջէշիլին»: Միք. Թումանյանը գրադրում էր նմանապէս հրապարակախօսութեամբ, աշխատակցելով «Երկարի» թերթին 1857 թ-ից: Նա մտկեց 1818 թ. մայիսի 18-ին, Գորու գաւառի Մէլիտան գիւղում, իսկ վախճանվեց 1875 թ. փետրվարի 2-ին: Հայագի այս արժանատի գործին գեղեցիկ կերպով ընտրել է պրօֆ. Ա. Խասանյանը (Դասանյան) հանդէսի ներկայ առաջալի փետրվարի համարում: Յիշատիկից դատ Կովկասում եղել են այդ շրջանի և այլ գործիչներ, որոնց մա-

Մեծ-ՊԱՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԿՈՒ ԾԱԲԱԹՎԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
Գ. Ա. Դ. ՈՐՈՒԹ Ն Օ Վ Ի
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Խ Ա Ն Ո Ւ Թ Ն Ե Ր Ո Ւ Մ
1) Գլխաւոր խաւնորում, Մոյրակեան փողոց, տուն Գորգեկովի, տեղեփոս № 583.
2) Եարուարեան խաւնորում, Միքայէլեան պր., յուրերականների եկեղեցու մօտ, տեղեփոս № 838.
Մեծ-ՊԱՍԵՍԱՅ ԵՐԿՇԱԲԱԹԵԱՅ
Խ Ո Շ Ո Ր Է Ժ Ա Ն Վ Ա Ճ Ա Ռ Բ
Մեծ-պասի առաջին երկու շարքայի ընթացքում: 12 օրով, այսինքն փետրվարի 21-ին, 22-ին, 23-ին, 24-ին, 25-ին, 26-ին, 28-ին, մարտի 1-ին, 2-ին, 3-ին, 4-ին և 5-ին:
Այդ խոշոր էժան, վաճառքի համար բոլոր յատուկ բաժանմունքներում վաճառքի կը հանվի 300,000 ռուբլի գումարի ապրանք, որը կը վաճառվի ապրիլից մինչև էժան գնով, իսկ մի քանի ապրանքներ, որոնք ցուցադրված են եղել վարկիաներում և այժմ մօզայից դուրս են եկած, կը վաճառվին իրանց իսկական գնից մինչև 75% էժան:
ԽՈՐՀՈՒՐԻ Է ՏՐՎՈՒՄ ԱՌԱՋՆԱՊԵՍ ՁԵՆՔ ԲԵՐԵԼ ԷժԱՆ Մ Ն Ա Ց Ո Ր Դ Ն Ե Ր
Քաթանեղէն ապրանքներ ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԷժԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
2) ՏՂԱՄԱՐԴԱՆՑ ԵՒ ԿՈՆԱՆՑ ՊԱՏՐԱՍԻ ՍՊԵՏԱԿԵՂԵՒՆ ԲԱՅԱՄՈՒՆԻՔՈՒՄ վաճառքի կը հանվին բազմաբանակ սպիտակեղէն, բուրգանք, կոպտանք, վերիկ և ներքին շրջադրանքներ, զուգարայիններ, հարսուտեղներ, մանիկաներ և այլն: Բոլոր այն ապրանքները, որոնք ցուցադրված են եղել վարկիաներում և այժմ մօզայից դուրս են եկած, կը վաճառվին իրանց իսկական գնից մինչև 75% էժան:
3) ՄԱՋՈՒԴԵՂԵՒՆ ԲԱՅԱՄՈՒՆԻՔՈՒՄ 5000 հատից աւելի ՄԱՍՅՈՐԴՆԵՐ արկի, դրաց, դիզոնայ, մանուկ, կանանց Ֆլանել և բազմաբանակ այլ մանուկեղէն կտորներ ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԷժԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
4) ՄԵՏԱԲՈՒԿԵՒՆ ԵՒ ԲՐԵՂԵՒՆ ԲԱՅԱՄՈՒՆԻՔՈՒՄ վաճառքի կը հանվին 20,000 հատից աւելի ՄԱՍՅՈՐԴՆԵՐ և ԿՈՒՊՈՆՆԵՐ զանազան կտորներից: Անցեալ սէզոնից մնացորդ պատրաստի հարուստեղէնի մօզէները կը վաճառվին ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԷժԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
5) ԿՈՆՉԳՈՐՑ ԶՈՒԿԵՒՆ ԲԱՅԱՄՈՒՆԻՔՈՒՄ վաճառքի կը հանվին 30,000 հատից աւելի ՄԱՍՅՈՐԴՆԵՐ և ԿՈՒՊՈՆՆԵՐ զանազան կտորներից: Անցեալ սէզոնից մնացորդ օկաֆորդից, խօշտիկայից, մետաքսանման սարպիկայից, Ֆուլարից, մուսլինից, Ֆրանսիական քաթանից, չեմպիզի, պիկէից, տվիլից և այլ չեմպիզ կտորներից, իմանութի խոշոր փորնաներում ցուցադրված կը լինեն բոլոր բաժանմունքներից ապրանքներ, որոնց վրա նշանակված կը լինեն առասպելական էժան գներ:
Էժան վաճառքի օրերը առևտուրը տեղի կը նշանայ առաւտեան ժամը 9 1/2-ից մինչև ցեր. ժամը 2 1/2-ը և 4 1/2-ից մինչև ժամը 6 1/2-ը երեկոյան:
P. S. Էժան վաճառքի հանված ապրանքները վերադրված չեն մի անգ չեն ուղարկվում:
Պ. ԻՕՐՈՒԹ Ն Օ Վ

